

Verkiezingsprogramma D66
Gemeenteraadsverkiezingen 2018

Sterk met elkaar

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inleiding

- 1. Economie en ondernemerschap MVO**
- 2. Zorg en welzijn**
- 3. Onderwijs**
- 4. Wonen en werken**
- 5. Natuur, milieu en duurzaamheid**
- 6. Veiligheid en openbare ruimte**
- 7. Verkeer en mobiliteit**
- 8. Kunst en cultuur**
- 9. Sportevenementen, uitgaan en recreatie**
- 10. Bestuur en inwoner**
- 11. Financiën.**

Bijlagen

- 1. De vijf richtingwijzers van D66**

Voorwoord

Dit verkiezingsprogramma van D66 richt zich volledig op onze lokale ambities voor de Gemeenteraadsverkiezingen om het behouden en het creëren van nieuwe kansen voor ónze gemeente. Dit verkiezingsprogramma is mede tot stand gekomen met gesprekken gevoerd met stakeholders uit het bedrijfsleven, agrariërs, onderwijs en de maatschappelijke sector, mensen met visie op de toekomst van de regio. Aangezien beleid en vooral de uitvoering daarvan niet in één zittingsperiode van de raad tot stand komt is er daarom niet alleen aandacht voor de periode 2018-2022, maar ook voor een punt wat verder aan de horizon: 2030.



Figuur 1: D66 regio De Kempen

Tevens plaatsen wij dit beleid binnen het bredere kader van de regio. Zelfs breder dan de D66 regio De Kempen (zie de afbeelding), want die vormt immers geen eiland maar is een dynamische schakel in de keten van samenwerkende (regionale) overheden en hun inwoners, van ondernemingen waar die inwoners werken en van onderwijs die voeding geeft aan de volgende generatie. Daarom zijn er sterke (ver)banden met de andere gemeenten in de regio Zuidoost Brabant, onderling verbonden in de Brainport regio.

Binnen de Brainport regio zijn er meerdere D66-afdelingen die alle met een programmacommissie aan het werk zijn. Het resultaat is brede regionale visie die de basis is van een lokaal verkiezingsprogramma. De lokale conceptprogramma's zijn onderling eenduidig op hoofdlijnen.

De intensieve samenwerking van Heeze-Leende met Cranendonck en Valkenswaard in de zgn. GRA2, waarin de dienstverlening en bedrijfsvoering zijn ondergebracht steunt D66 van harte. Wel willen we kijken of bv met een extra partner, de effectiviteit en invloed van deze regeling zou kunnen toenemen binnen de Brainport regio.

Inleiding

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA D66 HEEZE-LEENDE VOOR DE GEMEENTERAAD 2018/2022

D66 over de verkiezingen op 21 maart 2018

“De gemeente speelt een steeds grotere rol in uw leven. Daarom moet u ook een veel grotere rol in uw gemeente spelen. Dat begint met stemmen op 21 maart 2018; stemmen op D66.”

Voorwoord Pieter van der Stek

De gemeente wordt belangrijker, uw stem dus ook

Gaat u weer stemmen? Veel mensen vragen zich af of gemeentepolitiek wel belangrijk is. Ik overtuig u er graag van dat u juist bij deze gemeenteraadsverkiezingen uw stem moet laten horen.

Een ijzeren wet in de politiek is: **alle politiek is lokaal**. Als raadslid heb ik gezien hoe dat werkt: de belangrijkste vraag moet steeds zijn ‘Wat betekent dit voorstel voor mensen in hun dagelijks leven, in hun directe omgeving?’. Voor D66 is het essentieel dat iedereen meepraat en meebeslist over de plannen die ons raken.

Dat is een democratisch recht én, vinden wij, ook een democratische plicht.

Het is in ieder geval de beste garantie voor politiek waarin de mens centraal staat.

Door een zo breed mogelijk gedragen akkoord op hoofdlijnen af te willen sluiten, laten we zien de daad bij het woord te willen voegen en veel ruimte te willen laten voor initiatieven van onze inwoners!

Vertrouwt u daarom uw stem aan ons toe en wij gaan het voor elkaar brengen!

Dat is belangrijk, want er moeten indringende keuzes gemaakt worden. Hoe groot wordt de klas van uw kind komend jaar? Worden zorg en ondersteuning van ouderen en gehandicapten op maat geleverd? Pakt uw gemeente nu eindelijk de leegstand in de kernen aan? Gaat u gemeente nu echt maatregelen nemen tegen het sluip- en doorgaand vrachtverkeer in de kernen? Geeft uw gemeente ruimte aan bewoners die samen zonnepanelen op hun daken laten plaatsen? Heeft u als bewoner zelf over dit alles iets te zeggen?

De gemeente speelt een steeds grotere rol in uw leven. Daarom moet u ook een veel grotere rol in uw gemeente spelen. **Dat begint met stemmen; stemmen op D66.**

D66 werkt aan een samenleving die gebouwd is op vrije mensen die zich inspinnen en ontplooiën. Hierdoor wordt de samenleving als geheel sterker en rijker. Wij mensen zetten ons van nature niet alleen in voor onszelf, maar ook voor onze naasten, onze leefomgeving, de maatschappij en onze gezamenlijke toekomst.

Daarom komt D66 op voor de kansen van iedereen, bijvoorbeeld via het onderwijs. Met een overheid die steunt, randvoorwaarden schept en waar nodig stuurt.

D66 weet zeker dat de kracht van mensen onderling de belangrijkste maatschappelijke motor is. Wij vertrouwen op die kracht van mensen, individueel en samen.

D66-politici hebben een kenmerkende stijl: we zijn duidelijk over wat we willen, we denken in mensen en niet in groepen, we beginnen bij u en niet bij de regels en houden altijd het oog op de toekomst.

Wij zijn optimistisch maar weten ook dat we hard moeten werken om onze idealen te verwezenlijken.

Gaat u zitten afwachten of u in de beste of in de slechtste gemeente van Nederland woont? Of gaat u er, samen met D66, voor zorgen dat uw gemeente de handschoen oppakt? U kunt het verschil maken. Zeker hier in Heeze-Leende, in uw eigen omgeving!

Wacht niet af. Stem op 21 maart. Beter nog: stem D66!

Pieter van der Stek

1 Economie en ondernemerschap MVO

Deze regio is in 2030 sterker geworden in de maakindustrie en daarbij behorende Research & Development. De regio ligt ideaal in West-Europa en heeft letterlijk op loopafstand de kenniscentra High Tech Campus, TU/e, Automotive Campus en Health Technology.

Maar al die kwaliteiten zouden geïsoleerde eenheden zijn als er niet sedert meer dan honderd jaar een keten van samenwerking is opgebouwd, onder meer in de vorm van toeleveranciers. Die samenwerking zie je in Brainport-verband terug in de Triple Helix, de band tussen Onderwijs, Overheid en Ondernemingen. Juist die combinatie van kwaliteiten maakt deze regio onderscheidend van de regio's over de landsgrens. Deze regio is daarmee een prima vestigingsplaats geworden voor spin-offs van deze innovatieve ontwikkelcentra. Die spin-off bestaat ook uit expats met hoogwaardige verwachtingen ten aanzien van het woon- werk- en leefpatroon. De internationale contacten maar ook het zich ontwikkelende duurzaam toerisme, maken de regio aantrekkelijk voor jongeren en startende gezinnen. Brainport is met Amsterdam (Airport) en Rotterdam (Seaport) de derde economische trekker van Nederland.

Voor Heeze-Leende zien wij een belangrijke rol op het gebied van huisvesting van expats en kenniswerkers en als middelpunt van duurzaam toerisme.

Ontwikkelingen

Ondanks deze positieve eigenschappen zijn landelijke ontwikkelingen ook in onze regio zichtbaar zoals ontgroening en vergrijzing door een sterke trek naar de stad. De gevolgen zijn leegloop aan de randen van de regio, waardoor de basisvoorzieningen onder druk zijn komen te staan. Voor de agrarische sector, en dan met name m.b.t. de megastallen, is er vanuit duurzaam omgaan met het milieu een afnemende maatschappelijke acceptatie. Agrarisch ondernemerschap kampt met gebrek aan opvolging en de noodzaak tot schaalvergroting. Maar D66 ziet ook mogelijkheden in deze sector door de toenemende vraag naar regionaal en duurzaam geproduceerde gewassen, korte lijnen van het land naar de klant. De technieken om schoner te kunnen "boeren" hoeven niet per definitie te worden ingezet om meer beesten te kunnen houden binnen de milieuvergunningen, maar dienen te worden gecombineerd binnen nieuwe visies op agrarisch ondernemen.

De ontwikkeling van Zuidoost Brabant tot derde Mainport is tot stand gekomen en afhankelijk van een ingewikkeld net van interregionale en interlokale samenwerkingsverbanden. Gemeenten hebben binnen die verbanden kunnen opschalen door de focus niet alleen te richten op de korte termijn en lokale ontwikkelingen maar op regionale samenwerking.

Programmapunten regionaal

- Onder de vlag van Brainport wil D66 dat deze regio zich profileert als de regio met een historische ontwikkeling van co-makerschap in High Tech. Dat begrip staat niet alleen voor elektrotechniek maar ook voor technologie in de medische en in de agrarische sector. Een regio waarin de maakindustrie ook kansen biedt

aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en aan iedereen die kennis actueel wil houden. In dat proces spelen 'start ups' en 'scale ups' een voortrekkersfunctie.

- Deze regio heeft zich ontwikkeld tot een hoogwaardig en duurzaam verblijfsgebied waar aangenaam wonen en recreëren hand in hand gaan met een agrarische sector die deze ontwikkeling verrijkt.
- De regiogemeenten ontwikkelen in samenwerking met belangenorganisaties een programma dat zich richt op de toerist en recreant die geïnteresseerd is in zowel cultuur als vrije natuur en stedelijke omgeving.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- D66 ziet een gezond buitengebied met een rijke biodiversiteit; nieuwe vormen van agrarisch ondernemen zijn daarin onmisbaar; daarnaast zijn prima voorzieningen voor recreant en toerist belangrijke kenmerken.
- Heeze-Leende krijgt een belangrijke rol in de huisvesting van kenniswerkers, dat kan alleen met een volwassen infrastructuur die onder meer bestaat uit passend schoolaanbod en volwaardige dorpskernen, onze kernen met het kenmerkende historische karakter.
- Waar enigszins mogelijk willen wij duurzame energie, te beginnen bij de nieuwe woonwijken in de Bulders.

2 Zorg en welzijn

Nu gemeenten leidend in het sociale domein geworden zijn is toegankelijkheid tot zorg en welzijn een van de belangrijkste gemeentelijke taken geworden, zowel organisatorisch als financieel. Vanuit D66 gezien zijn welzijn en gezondheid primaire begrippen in het algehele gemeentelijke beleid: meedoen met het leven.

Eigen kracht

De demografische ontwikkelingen en de transitie hebben de gemeenten voor forse uitdagingen in de zorg geplaatst. Tevens m.b.t. de ondersteuning van inwoners die zonder die steun niet verantwoord gezond thuis kunnen (blijven) wonen. Niet de ziekte of de aandoening zijn leidend maar de mens. Hoopgevend ontwikkelingen die zijn opgestart betreffen nieuwe vormen van zorgaanbod en zorginkoop in zorgcoöperaties en projecten op het gebied van Slimmer Leven. D66 vindt dat de eigen kracht van de inwoner daarin leidend is.

Voor degenen die daar niet in slagen hebben de gemeenten geholpen met een basisvoorziening die voldoet aan de behoefte van die burger. Zelfredzaamheid is in belangrijke mate gefaciliteerd door lokale initiatieven. Kernbegrippen zijn zoveel mogelijk ondersteuning thuis en thuisbehandeling, waarin de ontwikkelingen op het gebied van domotica (zorg op afstand) en E-communicatie een rol spelen, zaken die eerder door instellingen geleverd werden. Zo is binnen Jeugdzorg de instelling naar het kind gebracht i.p.v. het kind naar de instelling.

Intergemeentelijke zorgtaken

Het welzijn van de inwoners is voor een belangrijk deel bepaald door het voorzieningenniveau. Dit voorzieningenniveau is vervolgens ook een belangrijk onderdeel van het vestigingsklimaat. Omdat verschillen per gemeente tot zorgmigratie kon leiden is door samenwerking op regionale schaal het mogelijk geworden om de voorzieningen binnen haalbare afstand voor alle inwoners aan te bieden. Binnen de intergemeentelijke samenwerking zijn partners gezocht, zakelijk, maar ook op basis van particuliere initiatieven. Deze aanpak van de zorg- en welzijnstaken voorkomt dat financiering van ondersteunende zorgtaken onhaalbaar wordt. Bovendien is door goede samenwerking de reële kans op ongelijkheid in de behandeling van zorgvragers tussen verschillende samenwerkende gemeenten in de regio verminderd.

Programmapunten regionaal

- De gemeenten in deze regio hanteren in 2030 een gezamenlijk beleidsplan voor zorg.
- De regiogemeenten hebben in Triple-Helix verband een intergemeentelijk plan van aanpak opgesteld voor de invoering van domotica (zorg op afstand) waardoor inwoners met een zorgvraag langer zelfstandig kunnen blijven wonen; het innovatieve toepassingsniveau sluit aan op het karakter van Brainport.
- Cliëntenparticipatie borgt de eigen regie van de doelgroep.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- D66 gaat voor extra aandacht voor zorg op afstand.
- D66 wil woningen voor ouderen, zodat zij in onze dorpen kunnen blijven wonen, ook na verkoop van de gezinswoning.

3 Onderwijs

D66 wil dat iedereen gelijke kansen heeft om zich te ontwikkelen, ongeacht zijn afkomst. Onderwijs is er niet alleen voor kennisoverdracht, maar ook voor de ontwikkeling van sociale vaardigheden en de vorming van de vaardigheid om 'een leven lang leren' daadwerkelijk in de praktijk te brengen. In de woorden van D66 Eerste Kamerlid Alexander Rinnooy Kan: "Als je denkt dat onderwijs duur is, wil je niet weten wat domheid kost". De maatschappij vraagt anno 2030 om mondige mensen die kunnen verbinden en de dialoog kunnen aangaan. Onderwijs kan daarmee ook een instrument zijn in de groeiende tweedeling tussen diegenen die een goede basisschool en voortgezet onderwijs hebben kunnen volgen en degenen die dat niet konden. Nederland kent vrijheid van onderwijs. Dat betekent dat de lokale politiek geen zeggenschap heeft over de inhoud van het onderwijs. De gemeente is wel verantwoordelijk voor het faciliteren van het onderwijs en in het bijdragen aan oplossingen indien in de onderwijsvoorziening problemen zouden ontstaan. Bibliotheken zullen daarbij in 2030 veel meer de functie van kennisbank vervullen dan uitleeninstituut van boeken.

Investing in de toekomst

D66 staat voor een leerprogramma waarin kennis en vaardigheden uitgangspunt zijn, de oriëntatie op de steeds sneller veranderende wereld en op de toenemende mogelijkheden van techniek. De leraar is steeds meer een coach geworden in het overdragen van kennis en vaardigheden aan de leerling die gevormd wordt tot een wereldburger die zijn weg leert vinden in het media- en informatielandschap en uiteindelijk in het vakgebied waarvoor uiteindelijk wordt gekozen. Het onderwijs is ook verantwoordelijk tussen de aansluiting van het onderwijs op de maakindustrie en researchinstellingen in deze regio.

D66 streeft naar de bereikbaarheid, zowel letterlijk als figuurlijk, van het onderwijs voor alle inwoners van deze regio, ook als dat onderwijs niet in kleine kernen beschikbaar is.

De gemeente stimuleert de kwaliteit van onderwijs:

D66 ziet veel mogelijkheden om de kwaliteit van het onderwijs te bevorderen. Zo kunnen tal van projecten worden gestart die aansluiten op de economische, sportieve en maatschappelijke ontwikkelingen in de regio. Nadrukkelijk is er aandacht voor laaggeletterden.

Deze projecten kunnen gezamenlijk en per gemeente worden georganiseerd.

Kansen voor specifieke doelgroepen

Nederland heeft een groot aantal vluchtelingen opgevangen. Zowel voor henzelf als voor de samenleving is het van belang dat zij zo snel mogelijk de taal leren en over een startkwalificatie beschikken. De taal spreken en meedoen op de arbeidsmarkt is van groot belang om mee te kunnen doen in de samenleving. Daarom wil D66 speci-

fieke aandacht voor (arbeids)migranten en een beleid waarin basisscholen, ROC's en Hogescholen "onderwijs-op-maat" aanbieden voor deze groep. Ook vluchtelingen die nog geen status hebben, moeten wat D66 betreft zo snel mogelijk Nederlands leren. De gemeente springt bij als de middelen vanuit het Rijk hiervoor niet toereikend zijn. Dit beleid dient niet alleen de asielzoekers en statushouders maar ook onze maatschappij. Onderwijs en taalvaardigheid zijn een voorwaarde voor integratie. Zonder integratie dreigt een maatschappelijke ramp. Bij goede integratie krijgen jonge mensen kansen op de arbeidsmarkt en leveren zij daarmee een bijdrage aan de nationale economie. We hebben het dus over een rechtvaardige maar ook een verstandige investering.

Programmapunten regionaal

- D66 wil binnen de Triple Helix lokaal gerichte programma's ontwikkelen voor basisscholen, waarin aandacht voor de maakindustrie en R&D.
- In de periode 2018-2022 wordt gewerkt aan structurele aansluitingen van het Openbaar Vervoer op alle onderwijsvormen binnen de regio, waardoor alle scholen voor alle kinderen bereikbaar zijn.
- In samenwerking met volksuniversiteiten en andere onderwijsinstellingen wordt gewerkt aan een permanent leerprogramma waardoor ook ouderen op de arbeidsmarkt met actuele kennis van zaken actief kunnen blijven.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- De gemeente gaat niet over het onderwijs, maar kan wel initiatieven faciliteren die zij belangrijk vindt. Voor D66 zijn dat de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen en lichamelijke opvoeding in het bijzonder.
- Wij willen dat onze gemeentelijke sportconsulenten onderwijzers ondersteunen bij dit onderwijs, zodat de onderwijzers daadwerkelijk van hen leren en uiteindelijk zelfstandig deze lessen kunnen gaan geven om de sportconsulenten meer tijd te geven voor hun overige zeer grote takenpakket.
- Scholen moeten bereikbaar blijven met Openbaar Vervoer en met eigen vervoer. Op dit punt gaat onze aandacht in het bijzonder uit naar de nieuwe school in het centrum van Leende.
- Wij willen zorgen voor een uitstekende luchtkwaliteit in onze schoolgebouwen.

4 Wonen en werken

Anno 2030 staan de wijken in het groen, met ruim baan voor voetganger en fietser. De auto heeft een ondergeschikte plek in het wijkverkeer. De woonwijken gaan op natuurlijke wijze over in de buitengebieden. Bij nieuwbouwprogramma's is en wordt sterk gestuurd op kortlopende dynamische projecten met veel inbreng van bewoners. Het resultaat is naast betrokkenheid bij het project van de nieuwe wijkbewoners ook betrokkenheid bij het reilen en zeilen van hun wijk en buurt. Middels door inwoners gezamenlijk opgestarte projecten Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO), krijgen individuele ideeën de ruimte, ook ideeën op het gebied van zorg in de wijk.

De verrommeling in de buitengebieden is in regionale samenwerking tot staan gebracht. Er is een zichtbare balans tussen enerzijds wonen en anderzijds duurzame agrarische en toeristische activiteiten. Een goede infrastructuur maken kenmerkende Brainport voorzieningen zoals de Internationale School en culturele activiteiten ook voor de expats in deze regio goed bereikbaar. Het oneigenlijk gebruik van de vrije natuur door gemotoriseerde sporters is niet van deze tijd en moet worden aangepast op genieten van de natuur voor iedereen.

In 2030 is het in De regio nog steeds goed wonen en toeven. Ondanks de ingezette trek naar de stad hebben de lokale gemeenschappen hun eigen karakter kunnen behouden dankzij het behoud van de vitale lokale kernen. Een belangrijke bijdrage daartoe levert een regionaal winkel-distributieplan dat rekening houdt met winkelmogelijkheden in de kern. Diverse (culturele) voorzieningen maken deel uit van de ontwikkeling van de kernen. Dubbelingen in de kernen worden voorkomen dankzij goede regionale afstemming.

Levensloopbestendig Bouwen

Er wordt in deze regio uitsluitend levensloopbestendig gebouwd, waarbij ook 'nul op de meter' de norm is. Reeds in 2017 is begonnen met nieuwbouwwijken niet meer op het aardgasnet aan te sluiten. Ook de bestaande woningbouw wordt waar mogelijk aan deze normen aangepast. De lokale overheid werkt in regionaal overleg aan het bevorderen van de aanpassing van de bestaande woningen. Middelen daartoe zijn effectieve afspraken met de woningcorporaties, een gunstige lening en vergroening van de OZB. Veel oude kantoorgebouwen kregen sedert 2018 nieuwe bestemmingen wat de leefbaarheid van de regio natuurlijk ook ten goede komt. Naast de sociale woningbouw is er in regionaal verband sterk ingezet op huurwoningen in de vrije sector. Afspraken met pensioenfondsen en projectontwikkelaars hebben ertoe geleid dat de in 2018 nog bestaande stop in de doorstroom in 2030 verleden tijd is.

Binnen en buiten de bebouwde kom

De woonwijken zijn divers van opzet zodat uiteenlopende vormen van samenwonen en gezinssamenstellingen elkaar vinden in hun directe woonomgeving. Door een actief regionaal doelgroepenbeleid hebben we in de regio een geschikt woonaanbod voor ouderen, alleenstaanden, mensen met een lichamelijke of geestelijke beper-

king, urgenten en studenten. De regionale detailhandelsstructuurvisie wordt in de periode 2018-2030 regelmatig aangepast aan de demografische ontwikkelingen in deze regio. Expats vormen een bijzondere aandachtsgroep, ondanks de in principe universele woonbehoefte.

Programmapunten regionaal

- Bijzondere aandacht krijgen aanvragen vanuit Collectief Particulier Opdrachtgeverschap of andere samenwerkingsvormen die gericht zijn op bouwplannen met bijzondere duurzame kernmerken.
- In de coalities met D66 stappen de gemeenten over hun bestuurlijke grenzen en ontwikkelen zij een samenhangend programma waarin wonen aangenaam en betaal is en haalbaar wordt voor zowel de inwoners van De regio als voor de kenniswerkers die zich er willen vestigen.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

Iedereen een plek

- Wij willen passende woonmogelijkheden binnen de kernen voor alle bewoners. Daarvoor moeten commerciële initiatieven binnen het domein Wonen ten dienste staan van deze visie en moet er gezorgd worden voor het initiëren en ondersteunen van aanvragen vanuit Collectief Particulier Opdrachtgeverschap. Uitvoering vraagt om een duidelijke lokale naast regionale aanpak en waar nodig moet sprake zijn van specifiek doelgroep beleid.
- Wij willen goede bereikbaarheid van bedrijfslocaties binnen de regio, met name goede fietspaden en effectief openbaar vervoer en deel-auto's
- Wij willen bij bouw en onderhoud van woningen duurzaamheid stimuleren, daarbij rekening houdend met: Volksgezondheid, Energievoorziening, Gevolgen van klimaatverandering (denk aan: regenwater afvoer) en Levensloopbestendigheid.

5 Natuur, milieu en duurzaamheid

Natuur en milieu worden bedreigd. We zullen een handje moeten helpen waarbij geur- en fijnstofbeleid de aanzet kunnen vormen. De ongecontroleerde intensieve akkerbouw en veeteelt maken een pas op de plaats noodzakelijk, waardoor de huidige uitputting en overbemesting van de bodem worden gestopt.

Alle bedrijven hebben een inspanningsverplichting om de uitstoot van schadelijke stoffen te verminderen. Dit geldt ook voor het gemotoriseerd verkeer, welke veel fijnstof overlast veroorzaakt. Schaliegaswinning is ook dan uit den boze. De samenleving stelt daar een verduurzaming van de leefomgeving tegenover.

Van oudsher heeft de regio een breed pallet aan activiteiten in landbouw, tuinbouw en veeteelt. De boer was in het verleden de “tuinman” van het buitengebied. Nu wil de inwoner zijn/haar rol in het buitengebied vervullen en neemt overlast niet meer voor lief. De maakindustrie, de agrarische sector en Eindhoven Airport zijn bedrijfstakken die sterk in opkomst zijn, belangrijk voor onze economie en een potentiële dreiging voor ons leefmilieu. We moeten keuzes maken.

Onze samenleving staat voor een enorme transitie naar een nieuwe aanpak van de energievoorziening: fossiele brandstof is passé, kernenergie idem. Duurzaamheid en benutting van alle mogelijke vormen van energieproductie moeten de omslag mogelijk maken, op alle niveaus. Niet slechts natuur en milieu worden hiermee gediend, openbare voorzieningen en het economisch functioneren vormen de velden waarin resultaten geboekt moeten worden. Vormen van gemeentelijke samenwerking binnen deze regio zijn volstrekt onmisbaar om de doelstellingen te realiseren. In dat kader in een beheersbare waterhuishouding noodzakelijk aangezien we door klimaatverandering vaker met uitdroging en wateroverlast te maken krijgen.

Synergie en Energie

Deze regio als onderdeel van Brainport biedt kansen om de beide bedrijfstakken een plek te geven in een gezond woon- en leefmilieu.

Bijzondere aandacht vraagt de economisch kwetsbare positie van de veehouders en landbouwers. Investerings zijn nodig voor de noodzakelijke aanpassingen van hun bedrijfstak op duurzaamheid.

Het is duidelijk dat versplinterd beleid, gericht op alleen technologische oplossingen, niet meer volstaat. D66 wil ruimte voor ondernemers die vooroplopen in de omschakeling naar duurzame bedrijvigheid. In deze ontwikkeling past een ruimhartig beleid voor verouderde bedrijven, die de sprong naar duurzaamheid niet kunnen maken.

De gemeenten in regio Zuid - Oost Brabant bouwen samen aan de realisatie van een gezamenlijk ‘energiepact’ voor de komende 25 jaren en nemen als zodanig de regie. In 2030 zijn hier het energieverbruik en de -productie daardoor in balans. Te denken valt aan het oprichten van gemeente overstijgende, coöperatieve energieparken voor bijvoorbeeld zonne-energie.

Afval

In 2030 leveren de gemeenten nog slechts 5% te verbranden restafval aan. De afvalinzameling in het stedelijk gebied, vooral van de hoogbouw, is innovatief aangepakt met experimenten met droge na-scheiding (zg. single stream afvalverwerking) en de zg. na-scheiding en vergisting van de natte fractie. T.a.v. hergebruik van grof huishoudelijk afval spelen Kringloopbedrijven, met een groot percentage werknemers die deels uit de SW bedrijven komen, deels uit de kaartenbakken van de gemeente en deels vrijwilligers, een belangrijke rol.

Programmapunten regionaal

- In elke gemeente is een wethouder aanspreekbaar op duurzaamheid.
- D66 wil de vrije natuur beschermen door o.a. regionaal vaste gebieden aan te wijzen voor motorcrossers en quad-rijders.
- Een sloopplicht voor leegstaande stallen in het kader van het tegengaan van de verrommeling van het buitengebied.
- Cumulatief geluid (snelweg plus luchtvaart plus spoor) dient apart te worden ingekaderd.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- *D66 gaat* de geurverordening onder de loep nemen en aanscherpen naar het laagste geurniveau.
- D66 maakt zich hard voor een duidelijke stringentere handhaving m.b.t. de regelgeving en vergunning op het gebied van stikstof en ammoniakuitstoot.
- De boeren die goed bezig zijn met natuur en milieu willen wij in aanmerking laten komen voor nieuwe kansen.
- Wij steunen particuliere initiatieven die gericht zijn op verwezenlijking van de energietransitie, zoals coöperaties.

6 Veiligheid en openbare ruimte

In 2030 bieden nieuwe technieken ondersteuning aan het veiligheidsgevoel. Buurt-initiatieven dragen bij aan de Veiligheidsregio. Elke gemeente heeft haar eigen wijk-agenten die vertrouwd zijn met de buurten waarin zij werken. Lokale gemeenschappen hebben een actieve betrokkenheid bij de sociale en fysieke veiligheid in de eigen omgeving; speciale initiatieven zijn er ontwikkeld die gericht zijn op het betrekken van de jeugd bij hun omgeving en het voorkomen van vernielingen en baldadigheden. Maatschappelijke stages kunnen bijdragen aan begrip voor sociale veiligheid.

Veiligheid gaat niet alleen om politie op straat. Veiligheid is in eerste instantie een gevoel en in tweede instantie de vaardigheid om goed te kunnen functioneren in onverwachte situaties. Veiligheid is dus niet alleen brandweer, ambulancediensten, maar ook veilig verkeer, handhaving bij grote gebeurtenissen en omgang met nieuwe inwoners in de wijk.

De centralisatie van het veiligheidsbeleid in de Veiligheidsregio kan inwoners het gevoel geven dat deze diensten te ver van hen af zijn komen te staan. Medewerkers van de Veiligheidsregio zelf ervaren dit niet zo en de burgemeesters van de 28 gemeenten in de Veiligheidsregio Zuidoost Brabant zijn allen betrokken in het overlegorgaan van de Veiligheidsregio waarin elke gemeente 1 stem heeft. Samenwerking tussen de diensten in de Veiligheidsregio wordt als goed ervaren. Dit heeft met name uitwerking gehad in de landelijke aandacht voor de bestrijding van de drugscriminaliteit.

Evenementen

Deze regio kent in de zomerperiode een groot aantal grootschalige festivals. Een goede begeleiding van deze festivals blijft geboden, niet alleen qua locatie en veiligheid van de bezoekers tijdens de festivals maar ook m.b.t. geluidsoverlast voor omwonenden (geluid is het 2e milieu-gevaar na luchtvervuiling) en een goede en gecontroleerde afvoer van de bezoekers na het einde van de festivals. Hoewel zij bijdragen aan de leefkwaliteit van de regio en aan het culturele bewustzijn van deze regio is D66 van mening dat eenduidige regelgeving en handhaving van deze regelgeving de individuele inwoner beschermt tegen de nadelen en zelfs mogelijke excessen van deze bijeenkomsten.

Urgenten

In 2030 zijn er nog steeds allochtone en autochtone inwoners die op de een of andere manier er niet in slagen langs geijkte, begane paden deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. In 2030 zal West-Europa nog steeds aantrekkelijk zijn voor velen die elders, in hun land van herkomst, niet of onvoldoende aan de bod komen. Al die groepen verdienen proactieve aandacht, opdat wij hen de kansen kunnen bieden die zij verdienen. D66 is trots op haar eerste richtingwijzer: vertrouw op de

eigen kracht van mensen. D66 biedt bovendien graag ondersteuning waar dat op zijn plaats is.

Asielzoekers en statushouders

In 2030 is de wereld kleiner, de natuur in die wereld armer. Dat is de belangrijkste reden dat de vluchtelingenstroom eerder zal zijn toegenomen dan afgenomen. Tenzij, maar dat heeft onze afdeling niet in de hand, in de probleemgebieden oplossingen worden gevonden.

In dat licht bezien moeten we vluchtelingen in deze regio opvangen en begeleiden, een kans geven waardoor zij al snel een eigen plek vinden; in onze maatschappij en op onze arbeidsmarkt.

Asielzoekers en statushouders worden door gemeenten vaak als één groep behandeld op een wijze die de gemeente organisatorisch uitkomt. De grote verschillen in herkomst tussen de beide groepen, maar ook onderling, verschillen in culturele en religieuze achtergrond, de persoonlijke status van individuele leden van de betrokkenen zoals leeftijd, achtergrond, opleidingsniveau en gezinssituatie zouden juist een belangrijke rol moeten spelen bij de toekenning van een woning en bij begeleiding. Bij de eerste kennismaking met de buurt waarin betrokkenen worden gevestigd dient de gemeente een proactieve houding aan te nemen. Dit geldt natuurlijk ook voor het bieden van taalonderwijs, ongeacht de juridische status van de asielzoeker. De gemeente initieert en begeleidt ook het vinden van een zinvolle dagbesteding. De gemeente doet er goed aan samen te werken met de bestaande vrijwilligersorganisaties, maar blijft zelf als eerste verantwoordelijk voor de hier genoemde randvoorwaarden voor goede opvang van asielzoekers en statushouders. Een te grote concentratie van doelgroepen leidt tot een onveilig gevoel bij de inwoners.

Programmapunten regionaal

- D66 werkt per gemeente aan een samenhangend geheel van wijkvoorzieningen waarin zorg, veiligheid en voorzieningen samenkomen.
- In een duurzame en harmonieuze samenleving helpt de gemeente inwoners die zich onderscheiden met hulpopleidingen zoals reanimatie en AED-opleidingsprogramma's.
- Maatschappelijke stages maken het statushouders mogelijk om te laten zien wat zij kunnen.
- Integratie van doelgroepen in de wijk is voornamelijk afhankelijk van een goede spreiding.

Verkiezingsprogramma *Heeze-Leende*

- Tijdelijk- en permanent gehuisveste asielzoekers en statushouders moeten snel toegang hebben tot bereikbaar taalonderwijs – en ook meteen kunnen meedraaien in onze gemeenschap als vrijwilliger of anderszins.

- We zijn blij met de afschrikwekkende werking van camerabeveiliging op onze in- en uitvalswegen en zien ook voordelen in de toepassing bij daadwerkelijke misdaad. Tegelijk willen wij zorgvuldig de privacywetgeving blijven toetsen en monitoren.

7 Verkeer en mobiliteit

Deze regio kent een aantal belangrijke internationale verbindingen waarin transitoverkeer (vanuit Rotterdam en Antwerpen en vice versa) de oorzaak is voor talrijke stagnaties. Het regionale verkeer heeft ook te maken met stagnatie omdat de verkeersinfrastructuur vooral (inter-)lokaal is georiënteerd. Met de verwachte economische ontwikkelingen zal het verkeersaanbod in deze regio toenemen. Een ontsluitingsroute voor de eigen bebouwde kom is in dat licht bezien nauwelijks meer dan een actieve voorsorteerstrook op 's-lands economie. Een integraal regionaal verkeerscirculatieplan zal in 2030 de flessenhalzen uit het wegennet weren en bovendien rekening houden met een gezonde leefomgeving.

Belangrijke onderdelen van dit verkeerscirculatieplan zijn de ontwikkelingen op het gebied van openbaar vervoer (smart mobility) en zich sterk ontwikkelende elektrische vervoersmiddelen zoals de e-bike en de elektrische auto en de landelijk in te voeren kilometer beprijzing. De eerste twee ontwikkelingen kunnen bijdragen en vermindering van de drukte op het wegennet, de ontwikkelingen dragen alle drie bij tot een gezonder leefklimaat. Deze ontwikkelingen worden mede mogelijk gemaakt door Europese stimuleringsprogramma's.

De verdere ontwikkeling van het rijkswegen kan bijdragen aan de ontlasting van het regionale wegennet. Met de mogelijke aanleg van een goederenspoorbaan tussen Antwerpen en het Ruhrgebied via Eindhoven (Airport) en de wenselijke komst van een sneltreinverbinding tussen Eindhoven en Düsseldorf zal het doorgaande internationale verkeer van een andere route gebruik kunnen gaan maken.

Programmapunten regionaal

- D66-coalities in de regio streven de ontwikkeling van een integraal regionaal verkeerscirculatieplan na waarin de doorstroming van het regionale verkeer centraal staat.
- Verder ontwikkelen van slim (openbaar) vervoer, dat steeds meer vraag gestuurd wordt.
- D66 wil bij revitalisering van bedrijventerreinen aandacht voor de mogelijkheden van nieuwe vormen van forensenverkeer, zoals smart mobility in relatie tot openbaar vervoer en de aanleg van slow lanes (fietsnelwegen').

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende.

- De randweg Heeze en de centrale as maken straks deel uit van een integraal verkeerscirculatieplan. D66 wijst nadrukkelijk op de noodzaak het sluipverkeer en doorgaand vrachtverkeer uit onze kernen te weren! Wij gaan mee met buurgemeenten die op dit punt goede ervaringen opdoen.
- Doorstroming is goed voor veiligheid en milieu. Daarom pleit D66 voor afsluiting gelijkvloerse kruisingen met het spoor, daar waar mogelijk en bij aanleg van de randweg en de centrale as bij spoorwegkruisingen te werken met viaducten of tunnels!

8 Kunst en cultuur

In de visie van D66 speelt cultuur een cruciale rol in ontwikkeling van het gedachtegoed van mensen. Cultuur kan uitdagen tot nadenken, kan een alternatieve kijk op de wereld bieden en buiten de gebaande paden treden. Dit zijn precies de randvoorwaarden die horen bij creativiteit en innovatie. Werkelijke vernieuwingen in producten en diensten komen immers niet voort uit herhaling maar uit het anders doen van hetzelfde. D66 blijft dit stimuleren, vooral onder jonge mensen middels het onderwijs, die immers nog volop in ontwikkeling zijn.

Economische factor

D66 vindt dat cultuur ook bijdraagt aan ons vestigingsklimaat, mits het cultuuraanbod aansluit op de cultuurmarkt van onze regio. Die vraag is divers. Op de eerste plaats willen wij aandacht voor regionale cultuur. Ondanks de internationalisering van ons gebied hechten veel Kempenaren aan het regionale cultuurgoed en de beleving daarvan. Cultuurinstellingen die zich richten op deze regio hebben prioriteit in het cultuurbeleid. Een herkenbare regionale cultuursector draagt bij aan de beleving van de regionale identiteit en versterkt het imago van onze regio. Op de tweede plaats zijn er de nieuwe inwoners van onze gemeenten, (kennis)werkers uit Nederland en uit alle mogelijke delen van de wereld die wellicht geïnteresseerd raken in de regionale cultuur. Vooralsnog zullen zij hun culturele behoefte stillen met nationale en internationale programma's. Daarom is een mix van regionaal- en internationaal gericht cultuuraanbod essentieel om van deze regio een aantrekkelijk regio voor vestiging te maken. D66 wil dat culturele activiteiten bijdragen tot persoonlijke ontwikkeling, tot ontmoetingen die het veelzijdige karakter van onze inwoners weerspiegelen en die kunnen bijdragen aan het delen van kennis en inspiratie. In dat beleid past geen subsidie voor culturele activiteiten die elders in de regio al plaats vonden of plaats zullen gaan vinden.

Programmapunten regionaal

- D66 wil investeren in cultuur als onderdeel van ons vestigingsklimaat. Culturele initiatieven dragen bij tot ontmoeting, inspiratie en kennisdeling tussen inwoners.
- D66 werkt aan een goede regionale spreiding en afstemming, ook financieel, van het cultuuraanbod door gemeentelijke samenwerking.

Verkiezingsprogramma *Heeze-Leende*

- D66 is trots op het kunst- & cultuurniveau in de gemeente Heeze-Leende en het ondernemerschap hierin van haar burgers, zoals de Brabantse dag, Kunstkring Eymerick en het Multi Culinaire Festival. D66 wil dit niveau op zijn minst continueren en dus blijvend stimuleren en ondersteunen.
- De staat van het culturele erfgoed dient op peil gehouden te worden vanuit een cultuurhistorisch belang en ter bevordering van een aangename leefomgeving.
- Waar mogelijk willen wij de samenwerking op het gebied van culturele evenementen, musea en cultureel erfgoed binnen de A2 regio versterken.

- Wij steunen van harte de nieuwe aanpak van de Bibliotheek en zijn blij met de inbreng van onze inwoners door middel van de Stichting Vrienden van de Bibliotheek.

9 Sportevenementen, uitgaan en recreatie

Sport is het antwoord op twee vraagstukken. De eerste is het werken aan een gezond lichaam, het tweede is werken aan integratie van uiteenlopende bevolkingsgroepen. In deze paragraaf richten wij ons op het tweede vraagstuk.

Nieuwkomers in deze regio worden door sportactiviteiten meegenomen in hoe wij met elkaar omgaan. Sport is een tegenwicht tegen de toenemende segregatie. De infrastructuur van sportverenigingen omvat individuele leden, commissies en belangrijke gesprekspartners zoals de gemeente, andere verenigingen, scholen en het bedrijfsleven die elk in een wisselende rol belanghebbende zijn en biedt daarmee een podium voor verdere maatschappelijke ontplooiing.

Sportinfrastructuur

D66 vindt dat sportfaciliteiten in het algemeen vooral lokaal dienen te worden geëxploiteerd, waarbij (nieuwe) sportfaciliteiten met een regionale functie ook in regio-breed verband kunnen worden gefinancierd. De rol van gemeenten blijft, naast haar (mede)verantwoordelijkheid voor de aanleg van de infrastructuur, in principe beperkt tot facilitaire diensten. De jeugd heeft extra ondersteuning nodig om hen zo te helpen bij de ontwikkeling van een gezonde levensstijl. Dit houdt in dat sportverenigingen zelf verantwoordelijkheid dragen voor het organiseren en beheren van sport en sportfaciliteiten. Waar de eigen mogelijkheden ontbreken, o.a. bij een krappe beurs, heeft de gemeente toegang tot een aantal alternatieven in het kader van armoedebeleid.

Naar verwachting zal in de komende jaren het aantal jongeren afnemen. Dit heeft gevolgen voor de behoefte aan sportvoorzieningen; een consequentie die door sportverenigingen in samenspraak met de gemeente moet worden getrokken omdat niet elke voorziening als vanzelf gecontinueerd wordt. Vervanging van of juist het multifunctioneel maken van bestaande sportfaciliteiten maken de blijvende inzet van sportvoorzieningen eerder haalbaar.

Programmapunten regionaal

- Coalities met D66-wethouders in de regio werken aan afstemming van sportfaciliteiten op de ontwikkelingen van de bevolkingsgroei en de vraag naar sportactiviteiten in de regio De regio.
- De regionale mogelijkheden krijgen regionale aandacht als alternatief voor het wegvallen van mogelijkheden in de eigen gemeente.
- In een regionale promotiecampagne worden nieuwkomers in de regio gemotiveerd tot actieve deelname aan de regionale sportactiviteiten.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- Wij willen op korte termijn een aantal (sterk)verouderde sporthallen in onze gemeente vervangen en/of herbestemmen.

- Verenigingen die niet in de sportadviesraad vertegenwoordigd zijn moeten invloed hebben op het uit te stippelen beleid.

10 Bestuur en inwoner

Hoe ziet in 2030 de gemeentelijke organisatie eruit en welke rol vervult de inwoner? In 2030 hebben de inwoners van deze regio in het algemeen vertrouwen in hun invloed op het democratische proces. Daarmee hebben zij ook het vertrouwen in het lokale politieke stelsel. Dit vertrouwen komt voort uit aanpassingen van het democratisch stelsel aan de eisen van de tijd en aan de transparante wijze waarop bestuurders het lokale beleid uitvoeren. Inwoners worden in 2030 niet alleen geraadpleegd bij het formuleren van beleid maar krijgen, veel vaker dan nu de verantwoordelijkheid en middelen om zelf initiatieven te nemen en uit te voeren. Daarmee wordt de betrokkenheid en de invloed van de burgers verhoogd en is deze houding vanuit gemeente meer facilitair.

Democratisch stelsel

Experimenten met nieuwe vormen van inspraak hebben in de regiogemeenten in 2030 geleid tot een goed werkende democratie. Vormen van burgerparticipatie zoals burgerpanels, enquêtes en maatschappelijke platforms worden waar nuttig of noodzakelijk ingezet. Er is in 2030 een natuurlijke samenwerking tussen inwoners en gemeentelijke organisaties. De ambtenaar staat sterker in zijn rol als dienstbaar aan de inwoner. Kenden we in 2018 de zogenoemde ‘representatieve democratie’; in 2030 wordt die aangevuld met directere vormen van democratie. Inwonerinitiatieven krijgen optimaal ruimte en support. De digitale snelweg is de weg waarlangs deze ontwikkelingen nu al grotendeels, en in de toekomst waarschijnlijk nog veel meer, kunnen worden ingevuld.

Anno 2030 is er in het werk van de raad balans tussen het onderhouden van contacten met de inwoners, het richting geven aan beleid en het controleren van beleid. De burgemeesters zijn in 2030 rechtstreeks gekozen.

In het huidige lokale politieke krachtenveld is de rol van de oppositie in de raad zeer bescheiden als de coalitie haar opponenten weinig ruimte gunt. D66 ziet mogelijkheden in meer differentiatie, meer flexibiliteit, voor meer maatwerk. De oplossing kan een “raadbreed akkoord op hoofdlijnen” zijn.

Net als in het onderwijs en in het bedrijfsleven worden ook de raadsleden voortdurend bijgeschoold in onderwerpen die zich richten op actuele maatschappelijke ontwikkelingen zodat men in de politieke afweging beter toegerust is.

Samenwerking gemeenten

In 2030 is de intergemeentelijke samenwerking in Zuidoost Brabant tot stand gekomen. Naast de stedelijke band met Eindhoven hebben de buurgemeenten van Eindhoven met de overige Kempengemeenten een intergemeentelijk samenwerkingsverband. In die constructie wordt de identiteit van dorpskernen gerespecteerd. De be-

stuurlijke eenheid bestaat uit een of meerdere gemeenten die delen van haar taken in samenwerkingsverbanden uitvoert. Die gemeente zal een andere geografische samenstelling hebben dan nu maar is gestructureerd volgens principes van symbiose en praktische omvang. Het mogelijk samengaan van gemeenten in nieuwe gemeenten verloopt langs democratische weg. De vorming van een nieuwe bestuurlijke eenheid kan dus los staan van culturele criteria omdat de eigen identiteit van dorpskernen zal blijven bestaan. De huidige politieke rol van de provincie is in 2030 vervangen door gemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Programmapunten regionaal

- Tijdens de zittingsperiode worden indien nuttig of noodzakelijk nieuwe vormen van volksraadpleging gehanteerd.
- D66 streeft naar de rol van bruggenbouwer in de verhouding coalitie oppositie.
- De huidige politieke rol m.b.t. taken en verantwoordelijkheden van de provincie worden overgeheveld naar gemeentelijke samenwerkingsverbanden waarin naast Brainport specifieke lokale vraagstukken leidend zijn.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

- Wij streven naar een raadbrede coalitie op hoofdlijnen, waardoor we met groot draagvlak aan de slag kunnen en er zeer veel ruimte is voor initiatieven van onze inwoners.
- Wij willen niet kijken of er een regeltje is waardoor iets niet kan, maar de focus leggen op wat wel kan met initiatieven bij burger en raad, die onze gemeenschap beter doet draaien

11. Financiën

Met de afspraken die in samenwerkingsverbanden zijn gemaakt is er steeds meer budget op het regionale niveau terechtgekomen, al dan niet vastgelegd in Gemeenschappelijke Regelingen. Derhalve wordt het belang op gemeentelijk niveau qua verantwoordelijkheid meer dan ooit gefocust op:

- Het sluitend zijn van de jaarlijkse- en meerjarenbegrotingen.
- Een transparante periodieke rapportage van de uitvoering, de voortgang wordt gecontroleerd en waar nodig bijgestuurd.
- Dreigende overbesteding maar ook onderbesteding tijdig wordt gesignaleerd, waarbij een realistische inschatting van de beleidsrisico's van belang is.

Verkiezingsprogramma Heeze-Leende

Evenwichtig

- Wij willen uw geld beheren zoals we ons eigen geld beheren; dus het overheidsgeld inzetten in plaats van oppotten.
- Wij willen een coalitieplan met een duidelijke visie waarbij burgerparticipatie een belangrijke rol speelt bij het aangaan van grote financiële verplichtingen

Bijlage 1

De vijf richtingwijzers van D66

D66 benadert mens en maatschappij met het vertrouwen dat mensen veel problemen zelf kunnen oplossen, je reikt de helpende hand als dat niet lukt. D66 heeft en toont respect voor onze medemens; door de zorg voor komende generaties stáát D66 voor duurzaamheid. We zijn niet bang om verder te kijken dan onze eigen gemeente. Ook zijn we bereid om lastige keuzes te maken.

De wereld staat niet stil. Hoe reageert D66 op vraagstukken die zich nu niet voordoen? Onze vijf richtingwijzers zijn bepalend. Elke richtingwijzer is afzonderlijk niet uniek, maar de combinatie van juist déze vijf denkrichtingen maken D66 onderscheidend van andere partijen. Iedere D66-er en elke D66-kiezer herkennen zich in die beleidslijnen. Deze vijf richtingwijzers maken onze standpunten voorspelbaar.

1 Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

2 Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten. 'Internationaal' vertaalt D66 regionaal, focus op de regio.

3 Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig, wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die goed presteren daarvoor een passende beloning verdienen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4 Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu gerechtvaardigd wordt.

5 Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid of herkomst. Centrale waarden zijn voor D66: lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat. Die waarden zijn

universeel en zonder meer bovengeschiedt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.